

ROBERT BON, EEN PIJPENMAKER VAN BOVENREGIONALE BETEKENIS

door Ruud Stam

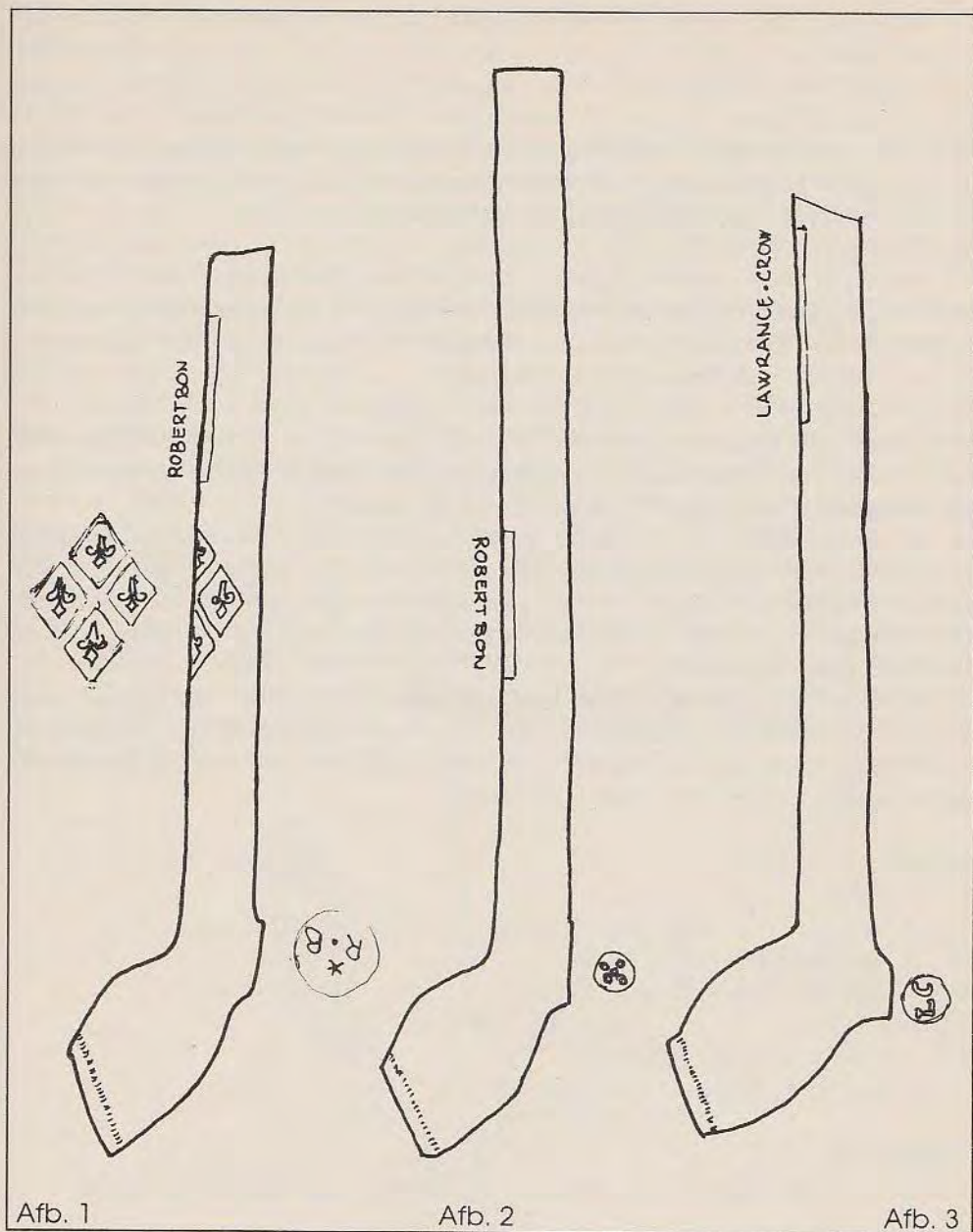
Van Robert Bon is uit archiefstukken gebleken, dat hij in ieder geval van 1627-1642 in Rotterdam en van 1644-1652 in Schiedam werkzaam was. Dat er voor en na deze perioden geen archiefstukken gevonden zijn, wil nog niet zeggen, dat hiermee zijn hele werkzame periode reeds bekend is (1). Bij recent onderzoek van Hans van der Meulen in het Leidse archief is de naam van Robert Bon in drie akten opgedoken. Het betreft de volgende stukken:

- Akte van 17 december 1631 (2). Dit is een getuigenverklaring waarvan ik onderstaand een stuk laat volgen:

"Compareerde voor de ondergeschreven schepenen der Stadt Leyden Thomas Langeel out omtrent 60 jaren ende heeft bij solemnelen eede hem wettelicken gestaeft ende afgenomen ten versoucke van Robbert Bon tabackpijpmaker wonende tot Rotterdam getuijcht ende verclaert warachtich te wesen dat hij depositant noch seer goede en de volcome kennisse heeft dat den requirant eene Jan Spoener, gewoont hebbende binnen der voorschr. stad Leyden in den jare 16 tweeentwintich gemaent ende aengesproocken heeft omme te hebben betalinge van de somme van hondert tweeendertich guldens ter 40 grooten 't stuck, die den voorn. reqt. over de coop ende leverantie van diversche waren van den voorn Jan Spoener deuchdelicken was competerende, doch gemerct den selve Jan Spoener was een persoon geinvolveert met veel en verscheijden schulden soo heeft den reqt. hem derhalve liberalijcken vergunt ende gepresenteert den tijt van seven eerstcomende ende aeneenvolgende jaeren om de voorschr. penningen te voldoen" etc.

Uit deze akte wordt niet duidelijk, wat Robert Bon geleverd heeft. De datum waarop Spoener reeds gemaand is aan zijn betalingsverplichtingen te voldoen, is opmerkelijk: 1622. Dit ligt ruim vòòr de eerste datum die uit het Rotterdamse archief over de werkzame periode van Bon bekend was. Aangezien uit de volgende akte duidelijk wordt, dat Spoener tabakverkooper was, is het niet onwaarschijnlijk, dat Robert Bon reeds ten tijde van de levering aan Spoener pijpenmaker was. Dus reeds voor 1622?

- Akte van 22 december 1632 (3). Dit betreft een tussenvonnis. Opmerkelijk in deze akte is, dat "Robbrecht Bon" genoemd wordt als "tabackpijpmackeer wonende binnen den Briel". Robert Bon is hier de eiser en procedeert tegen "de weduwe van Jan Spoener in sijn leven tabackvercooper". Het is dus een voortzetting van de zaak, die we in de eerste akte tegenkwamen. Of Bon inderdaad in Den Briel heeft gewoond, behoeft nader onderzoek.

- Akte van 17 maart 1646 (4). Deze akte, opgemaakt bij de notaris Jan van Caerdecamp, gaat vermoedelijk over een beschuldiging van overspel. Uit de akte is niet duidelijk op te maken wie van wat beschuldigd wordt en wat de rol van de verklaring is, die in deze akte is neergelegd.

Uit deze akte leren we, dat Robert Bon contacten onderhield met Leidse pijpenmakers: Jan Dent en Henrick Henrickxz. Beyfort. Voorts is opmerkelijk, dat Robert Bon volgens deze akte nog in Rotterdam woont. Dit is in tegenpraak met de bevindingen uit onderzoek in het Rotterdamse archief (5). In 1644 heeft hij immers van Posselwith een huis in Schiedam gekocht. Mogelijk heeft Bon weer tijdelijk in Rotterdam gewoond, nadat hij een jaar later dat huis weer terugverkocht heeft aan Posselwith.

Uit deze drie akten wordt duidelijk, dat Bon vele contacten had in Leiden, met zowel pijpenmakers als met een tabaksverkoper. Verder zijn er aanwijzingen uit te halen over de woonplaatsen van Bon. In hoeverre deze opgaven juist zijn, valt hier niet te achterhalen.

Vondsten van pijpen van Robert Bon zijn bekend uit Amsterdam (6), Rotterdam en van Smeerenburg (Spitsbergen (7)). Ook duidt dit op een meer dan regionale betekenis van deze pijpenmaker.

In de verzameling van Cees Faas zijn twee pijpen aanwezig van Robert Bon die in Rotterdam gevonden zijn (afb. 1 en 2). Daarop komen de volgende hielmerken voor: R.B met een ster erboven en een tudorroos bestaande uit vijf stippen. Deze hielmerken zijn een aanvulling op het tot nu toe bekende hielmerk RB.

In dezelfde verzameling is ook een pijp van de Rotterdamse pijpenmaker Lawrance Crow aanwezig (afb. 3). Ook deze pijp heeft op de steel de volledige naam van de pijpenmaker. Kennelijk was dit in Rotterdam een gebruikelijke manier om pijpen te merken.

NOTEN

1 Duco, Bon.

2 G.A. Leyden, R.A. Getuigenisboeken inv.nr.79 deel R fol. 130v.

3 G.A. Leyden, R.A. 43 2V fol. 97.

4 G.A. Leyden, N.A. 555 akte 11

5 Duco, Bon.

6 Duco, Bon.

7 Hacquebord, Smeerenburg, blz. 164

LITERATUUR

Duco, D., Robert **Bon**, een zeventiende eeuwse pijpmaker. *Pijpelijntjes* 3(4), 1977.

Hacquebord, L., **Smeerenburg**, Het verblijf van Nederlandse walvisvaarders op de westkust van Spitsbergen in de 17e eeuw. Proefschrift R.U. Groningen, 1984.

Dank wil ik uitspreken aan Hans van der Meulen voor het ter beschikking stellen van de akten, Cees Faas voor het uitleenen van de pijpen en Jolanka van der Perk voor het tekenen.